

IDÉHISTORIE I

EFTERÅR 2017

BJØRN DINESEN LARSEN

NEXT, SYDKYSTEN

TEMA: Slaveri

Portefølje 1: Alm. Historie.

Portefølje 2: Teknologihistorie og idehistorie

Portefølje 3: Epokal historie.

ANTAL TEGN MED MELLEMRUM, EXCL. FORSIDE OG LITTERATURLISTE: 35114.

Skitser mindst en case til undervisningsbrug, der bringer udvalgte dele af modulets pensum i spil. Inddrag mindst 1 ny tekst udenfor pensum og argumenter for dens anvendelse.

Tema: Den Amerikanske borgerkrig 1861-1865.

Case: Borte med blæsten.

Fokusområder: Historiebrug/metahistorie og kildekritik.

Læringsmål: Efter gennemgang af dette forløb skal eleverne have opnået kendskab til og forståelse af den Amerikanske Borgerkrig samt hvordan historien er blevet brugt til forskellige formål samt hvordan man kan udøve kildekritik af anvendte materialer.

Forløbet har følgende indhold:

1) Der opbygges en referenceramme omkring:

- årsager til den amerikanske borgerkrig
- hændelsesforløbet af den amerikanske borgerkrig
- konsekvenserne efter borgerkrigen for Sydstaterne.

2) Der anvendes forfatteren Margaret Michell efterskrift til "Borte med Blæsten" fra 1937.

Det faglige formål er at arbejde med kildekritik og diskutere, hvordan historiske narrativer opstår.

3) Introduktion til hvad metahistorie/historiebrug er, hvor eleverne arbejder med teoretiske tekster.

- 4) "The Charlottesville Rally" undersøges på den måde, at forskellige artikler fra medierne inddrages med henblik på at belyse, om - og hvordan - forskellige grupper anvender deres egne tolkninger af den amerikanske borgerkrig til at argumentere for deres synspunkter og legitimere egne handlinger.

Det faglige formål er både at undersøge historiebrug og at anvende kildekritik.

- 5) YouTube anvendes for at se, hvordan "The Charlottesville Rally" fremstilles af de involverede grupper.

Det faglige formål er igen at arbejde med kildekritik.

- 6) Hvilken rolle spillede musikken under den amerikanske borgerkrig?
Formål: at undersøge alternative kilders betydning i forståelsen af en historisk begivenhed.

- 7) Vi ser filmatiseringen af "Borte med Blæsten" fra 1939.

Det faglige formål: At diskutere og perspektivere hvad historie er – og hvilken rolle historien spiller for, hvordan vi tolker den tid, vi lever i.

Ad 1)

Den Amerikanske Borgerkrig. Referenceramme for forløbet.

Med udgangspunkt i: Faktalink: Den amerikanske borgerkrig, hvor eleverne har adgang med uni.login.

Eleverne læser teksterne og ser youTube klip og arbejder i grupper med de overordnede spørgsmål:

Årsagerne til den amerikanske borgerkrig. Her skal eleverne kunne redegøre for:

- Den økonomiske situation: hvilken betydning havde farmerne for sydstaternes vækst og indkomst? Hvad var vigtigste eksportvarer, og hvem var aftager? Hvilke teknologier anvendte farmerne?
- Den sociale situation: Hvilken rolle spillede slaveri for den økonomiske udvikling i Sydstaterne? Hvilke rettigheder havde farmeren over slaverne, og hvilken betydning fik Nat Turner-oprøret for slavernes velfærd?
- Den politiske situation: Hvad var de afgørende grunde til, at Sydstaterne ønskede at løsrive sig fra USA og danne deres egen stat?
- Eleverne skal kunne sammenfatte de væsentligste årsager til krigsudbruddet mellem Nord og Syd.

Hændelsesforløbet af den amerikanske borgerkrig. Her skal eleverne kunne redegøre for:

- Den militære udvikling: Hvordan gik krigens gang, og hvad var årsagerne. Hvordan forholdt omverden sig til borgerkrigen, især England og Frankrig som var afhængige af bomuld til deres industri?
- Hvilke menneskelige omkostninger fik borgerkrigen?
- Eleverne skal kunne sammenfatte det væsentligste i borgerkrigens hændelsesforløb.

Konsekvenserne efter borgerkrigen for Sydstaterne. Her skal eleverne kunne redegøre for:

- Hvilke konsekvenser fik afslutningen på borgerkrigen for slaveriet?
- Hvilke konsekvenser (økonomisk, socialt og politisk) fik afslutningen på borgerkrigen for den hvide befolkning i Sydstaterne?
- Eleverne skal kunne sammenfatte de væsentligste konsekvenser for Sydstaterne efter borgerkrigen.

Undervisningsmetode: Teksten deles op i de tre overordnede dele, som netop er skitseret, og diskuteres løbende i plenum. Dernæst arbejder eleverne i grupper, hvor de udarbejder power point og fremlægger deres område, f.eks. 'Årsagerne til den amerikanske borgerkrig'. Formålet med denne fremgangsmåde er først at få de store linjer trukket op og diskutere nuancerne i spørgsmålene, og dernæst få skabt en materialemappe, som så udgør referencerammen.

Ad 2)

Forfatteren til "Borte med Blæsten", Margaret Mitchell, har i sit værk, der udkom på dansk i 1937, skrevet et efterskrift om den amerikanske borgerkrig. I dette efterskrift forklarer forfatteren årsagerne, hændelserne og konsekvenserne ved borgerkrigen for sydstaterne. Det interessante er, at fakta og fortolkning af begivenhederne er sammenblandet. Forfatteren har sit afsæt i sydstaterne og ser borgerkrigen ud fra den tabende parts synspunkt. Dette efterskrift er velegnet til at arbejde med de kildekritiske begreber.

Med udgangspunkt i den fælles referenceramme 'Den amerikanske borgerkrig' læses Margaret Mitchells tekst (3,5 sider), og vi arbejder med følgende spørgsmål:

- Hvad er en kilde? Hvornår er det en kilde, og hvornår er det en fremstilling?
- Klassisk kildekritik: Hvad er primær/sekundær kilder – hvad er førstehånds/andenhånds kilder? Hvad vil kilden – hvem er målgruppen? Kildens troværdighed? Kildens ophavssituation? Kildens genre, tendens (ideologi), kontekst, fortolkning og erkendelsesinteresse?
- Hvad er levn, og hvad er beretninger?

Formålet med at vælge netop denne tekst til kildekritik er at klarlægge, hvilke budskaber og erkendelsesmæssige interesser forfatteren ønsker. Samtidig er det interessant at læse en fortolkning af forholdene i Sydstaterne fra en person, som er født efter begivenhederne fandt sted og alligevel ikke kan tage direkte afstand fra f.eks. Ku Klux Klan, som bliver beskrevet

som en art frihedskæmpere, der er udsprunget af de politiske overgreb, der efter forfatterens opfattelse fandt sted fra nordstaterne side. Det bliver samtidig muligt at forholde sig til, hvordan forholdet var mellem racerne i USA i 1930'erne. F.eks. hvorfor var det kun hvide, der havde stemmeret på det tidspunkt i USA, når alle racer havde det efter borgerkrigen – hvad siger den Amerikanske forfatning?

Produkt: Ovenstående kildekritiske termer gennemgås, og eleverne skal herefter arbejde i deres grupper med dem i.f.t Margaret Mitchells efterskrift. Pointerne samles op på tavlen og indgår i deres projektmappe.

Ad 3) Hvad er historiebrug/metahistorie.

Jeg vil i undervisningen anvende Geert A. Nielsen: 'Historiefortælling i teori og praksis – en introduktion til metahistorie og analyse af historieskrivning' (findes online). Forfatteren opfatter historie på 3 måder: som et fag, som fortid og som en fortælling.

Forfatteren har fokus på selve det at fortælle eller konstruere en historie eller omvendt at dekonstruere og analysere en historie. Det kræver, at vi har særlig opmærksomhed på det sproglige narrativ. Den sproglige vending.

Når vi analyser en historisk kilde, skal vi undersøge sprogbruget, valget af fortællerform og diskurs – selve måden at tale om noget på, og hvad det betyder for, hvordan viden om fortiden bliver præsenteret i den enkelte historiske fremstilling, hvilke modsætninger teksten bygger op, hvilke forløb den har, og hvordan dens værdier og holdninger kommer til udtryk.

Ovennævnte spørgsmål kan igen forsøges besvare ud fra Margaret Mitchells efterskrift. Altså hvordan hun bruger historien og sproget til at konstruere sin fortælling.

Produkt: lærerstyret undervisning. Formålet er at diskutere, at historien også kan bruges til at lade historien indgå i en aktuell diskurs, der kan tjene forskellige formål f.eks. politiske. Her kan f.eks. Dansk Folkepartis film: 'Hvad er danskhed?' bruges.

Ad 4 og ad 5)

The Charlottesville Rally.

Følgende afsnit handler om, hvordan historiebrug/metahistorie anvendes af forskellige grupper i USA til at fortolke den amerikanske borgerkrig ud fra hver deres diskurs.

Med udgangspunkt i artiklen: 'Romantiserer historiske monumenter i USA racisme?' skitseres to narrative fortællinger fra den amerikanske borgekrig med hvert sit udgangspunkt.

Forhistorie: Statuer og monumenter, der hylder sydstaterne i den amerikanske borgerkrig, har skabt splittelse USA. En bronzestatue af slaveejer og sydstatsgeneral Robert E. Lee står opført i Charlottesville i Virginia, hvor den blev opført i 1924. Iflg. mange borgerrettsforkæmpere bidrager statuen til en romantisering af borgerkrigen, og derfor ønsker de, at denne statue og flere lignende monumenter rives ned. Modsat har flere grupper på højrefløjen anført af den internetbaseret Alt-Right bevægelse protesteret mod nedrivningerne. De to grupper har ført en konfrontatorisk kurs mod hinanden, der kulminerede sommeren 2017, da en højreekstremist dræbte en moddemonstrant ved at køre hende ned.

Eleverne skal læse ovennævnte artikel og redegøre for og analysere, hvordan de forskellige involverede grupper fortolker ud fra deres værdier og holdninger, hvilket narrativ den amerikanske borgerkrig bør have for eftertiden. Eleven skal kunne forholde sig nuanceret til, om begge grupper kan have ret på samme tid i deres fortolkning af historien. Hvad betyder det for fortolkningen, at de fleste statuer og monumenter er opstillet ca. 60 år efter borgerkrigen – hvad var det for en tid i USA og især Sydstaterne, når det drejede sig om økonomi og opfattelsen af racer – hvilket narrativ har man ønsket at fortælle i 1924? Og er det det samme i dag?

Ud over nævnte artikel (findes online) skal eleverne selv finde yderligere en artikel fra et amerikansk medie og bruge termerne fra kildekritik til at vurdere artiklen som historisk vidnebyrd. Endvidere skal eleverne bruge YouTube til at analysere de videoklip, der findes,

som de forskellige grupper har lagt på YouTube, - igen for at kunne forholde sig kildekritisk til disse videoers historiske værdi.

Produkt: Diskussion i klassen. Hvad taler for og imod at bevare de sydamerikanske statuer og monumenter? Diskussionen skal perspektiveres til, om konklusionerne skal gælde alle former for statuer og monumenter: f.eks. Lenin, Franco, Lord Nilson osv.

Ad 6)

Med udgangspunkt i artiklen: "musik af den amerikanske borgerkrig," PotteRager (findes online) vises, at det kan være nyttigt at undersøge, hvilke rolle alternative kilder kan have. Det kan som her være musik, der kan være med til at skabe et metahistorisk narrativ, der rækker langt ind i fremtiden.

Eleverne skal læse artiklen og skal kunne redegøre for dens betydning både dengang og nu. Endvidere skal eleverne finde frem til musik, der forbindes med andre politiske/historiske begivenheder.

Produkt: Elever afspiller den fundne musik og gør rede for, hvorfor den fundne musik forbindes med historiske begivenheder. Det kan være musik, der er samtidig med begivenheden eller musik, der er skabt efter begivenheden.

Ad 7)

Borte med Blæsten.

Der tages udgangspunkt i artiklen 'Rasisme-kritik stopper visning af Borte med blæsten' fra Berlingske Tidende 28.08-17, som beskriver, at denne film fra 1939 er blevet fjernet efter 34 år på plakaten, fordi der har været en hård kritik af, at filmen indeholder racistiske holdninger og værdier.

Denne artikel skal medvirke til en diskussion af, om vi kan bedømme historien ud fra nutidens normer og værdier. Og hvis det er tilfældet, hvilke værdier og holdninger kan vi forstille os fremtiden vil bedømme os på – både positivt og negativt?

Som afslutningen på dette forløb skal vi se filmen 'Borte med blæsten', som ligger på filmstriben, da filmen både er en historisk kilde og samtidig samler op på dette forløb og perspektiverer forløbets konklusioner.

Borte med blæsten tjener altså til, at vi kan samle op på forløbets læringsmål:

- Kendskab og indsigt i den amerikanske borgerkrig både hvad angår årsag, hændelsesforløb og konsekvenser.
- At kunne arbejde med kildekritik således, at termerne er fortrolige og kan anvendes til andre historiske forløb.
- At eleverne kender til historiebrug/metahistorie og kan forholde sig kritisk til et historisk narrativ og kan stille spørgsmål til de historiske metoder.
- At eleverne både kan diskutere, vurdere og perspektivere historiske problemstillinger.
- At eleverne kan acceptere, at historie også kan være nutid og derfor er relevant.
- At eleverne er opmærksomme på, hvad historiske kilder er.

Portfølje 2 Idehistorie. "Borte med blæsten 2"

Portfølje 2 skal emnemæssigt ses som en forlængelse af portefølje 1 almen historie, som omhandler den amerikanske borgerkrig og slavernes frigørelse.

Forløbet er struktureret således, at første halvdel har fokus på teknologihistorien, hvor der tages udgangspunkt i en ANT-analyse af de sydamerikanske plantageejerers aktør-netværk og hvilken betydning de forskellige del-elementer fik ved en ændring i slavernes status. Den sidste halvdel tager udgangspunkt i idehistorien, hvor slavernes ide analyseres ud fra en kontekstualisering for at analysere slave begrebet i en historisk kontekst.

Teknologihistorie.

Casen: I 1863 afskaffes slaveri ved lov i USA. (Borgerkrigen 1861-1865). Eleverne skal analysere, hvilken betydning afskaffelsen af slaveriet fik for plantageejerne i USA ud fra en kontekstualistisk tilgang.

For at bibringe til en større forståelse af hvad en ANT-analyse er og hvordan den kan anvendes opstilles først en referenceramme, hvor trekasse-modellen inddrages. Formålet er at eleverne kan forholde sig til ligheder og forskelle mellem trekasse-modellen og ANT-analysen. Det er en fare for, at hvis ANT-analysen står alene vil dens dynamik forsvinde og analyserne vil ofte ende i noget der ligner trekasse-model, hvor ANT-analysens pointer går tabt.

Derfor arbejdes der først med nedenstående spørgsmål til trekasse-modellen.

Arbejdsspørgsmål 1: Hvilken teknologi anvendte plantageejerne i driften af deres godser?

Trekassemodellen definerer indholdet i teknologi. Ved at udfylde de 4 elementer (teknik, organisering, viden og produkt) bliver eleverne under teknik gjort opmærksomme på, at indholdet er ud over materialer, værktøj også er arbejdskraft, altså at slaverne er en del af plantageejernes teknologi.

Arbejdsspørgsmål 2: Fortag en reaktiv analyse af konsekvenserne af slaveriets ophør for sydamerikansk økonomi, politik og kultur. Eleven kan trække på de informationer som blev indhentet i portefølje 1 under analysen af den amerikanske borgerkrig.

Efter at have arbejdet med ovenstående 2 spørgsmål, skal eleven forholde sig til fordele/ulemper ved konsekvenserne af slaveriets afskaffelse. I trekasse-modellen er disse koncentreret til de tre faktorer (økonomi, politik, kultur). Hvilke faktorer kommer til at mangle i analysen og hvilke relationer er der mellem dem og hvilke rolle spiller de for besvarelsen af spørgsmålene?

Herefter introduceres ANT-analysen. Følgende punkter indgår i denne fase:

- Hvad er ANT og hvad er formålet med at anvende ANT-analyser
- Hvordan adskiller ANT sig fra trekasse-modellen, hvornår giver det mening at anvende den ene frem for den anden analyse.
- Vigtige begreber i.f.m. ANT: Aktør/aktant og deres relationer. Translation (:forskydninger i bevægelser og meninger).
-

Før eleverne kastes ud selvstændig i at anvende trekasse-modellen og ANT-analysen på forløbets spørgsmål, arbejdes der i fælleskab med en mindre case: fra hjulploven til svingploven i dansk landbrug.

- trekasse-modellen struktur følges og svarende diskuteres efter de er vist på patlet.
- ANT- analysen:
  - 1) Elementerne i aktant-netværket defineres i et håndskrevet diagram, hvor relationerne mellem de enkelte aktanter tegnes. Formålet er, at vise at aktanter og relationer kan nærme sig uendelig regres og der derfor må foretages en afgrænsning i analysen, der både er nødvendig men også viser at ANT-analysen er udtømmelig. For at ANT-analysen ikke bliver for kompliceret afgrænses denne ud fra en fælles vurdering til 4-5 aktanter.
  - 2) Foretage en sammenhængende analyse af de udvalgte aktanters netværk og deres relationer.

- 3) Og ud fra en kontrafaktisk analyse vurderer, hvilken betydning svaret ville have været for udviklingen af svingplogen, hvis enkelte elementer i netværket havde været anderledes (dette for at arbejde med translationen).

Ovenstående opgave arbejdes der først med i grupper, men det er ikke meningen at eleverne her skal komme helt i mål. Formålet er, at gruppearbejdet skal give refleksion til en fælles gennemgang og løsning af opgaven.

Samme spørgsmål gives nu til selve casen om slaveriets afskaffelse i USA og dens betydning for plantageejerne. Eleverne vil opleve når de udarbejder et diagram med aktanterne og kortlægger deres relationer, at det er et arbejde der hele tiden skifter karakter fordi der hele tiden kommer nye aktanter til i den analytiske proces, og at ANT-analysen er dynamisk og kan give forskellige svar efter hvordan aktanterne afgrænses og deres relationer beskrives.

Idehistorie.

Idehistorien skal i nærværende case behandle slaveri ud fra en kontekstualisering, hvor eleverne skal arbejde med samme tekst, som blev anvendt i portefølje 1: Margaret Mitchell efterskrift til "Borte med blæsten", hvor det var kildekritik der var i centrum. I dette forløb er det formålet, at eleverne ved at arbejde med den udvalgte tekst får indsigt i metoderne til at behandle en historisk tekst ud fra begrebshistorien, mentalitetshistorien og diskursanalysen.

Kontekstualisering.

- (1) Aristoteles ord om slaver var – "mennesket, hvis naturlige opgave der er at bruge deres legeme, og hvis højeste evner netop ytrer sig derved"
- (2) "Lars Lykke kalder slaveri for utilgiveligt".

Ovenstående tilfældige udvalgte citater repræsenterer to forskellige udsagn, der er i klar modstrid med hinanden. Hvorfor kan de være så forskellige? Hvilken kontekst er de blevet udtrykt i.

Forløb tager sit afsæt i en introduktion til kontekstualisering med gennemgang af centrale områder i Mikkel Thorups tekst: "Taget ud af en sammenhæng – om kontekst i idehistorie".

Nedslagende i teksten vil være omkring:

- "at forstå en ting i deres sammenhæng er altså at indskrive dem i et tykkere net af handlinger, samtaler, fællesskaber, situationer eller andet, som disse handlinger eller ytringer var ment som et bidrag til".
- "hvorledes vores erkendelse er strengt kontekstafhængig"
- "idehistorie er en genre af akademisk undersøgelse, der fokuserer på de fortidige tanker selv". Og "at fortolke disse idéer i lyset af denne konstrukturalisering".
- En gennemgang af M. Thorups klyngemodell til idehistorisk kontekstualisering, hvor der er fokus på individ-, situations-, kulturel/social- og sproglig kontekst.
- Kritik af kontekstualisering: "evig regress mod det stadig mindre og stadig mere partikulære", "umuliggør generaliseringer", "flytter fokus væk fra teksten" og "mistænkeliggør vores umiddelbare forståelse af fortidens tekster" etc.

For at anvende kontekstualisering ud fra klyngemodellen skal eleverne arbejde med individkontekst som eksempel, hvor forfatteren Margaret Mitchell analyseres. Formålet er at kunne komme med kvalificeret svar på, hvorfor hendes tekst kommer til udtryk som den gør.

Begrebshistorie.

I begrebshistorien arbejder vi igen med M. Thorups klyngemodell, hvor vi har fokus på den sproglige kontekst. Der viser "at vi ikke kan forvente, at begrebsindhold og begrebers forhold til hinanden er stabile over tid".

Først en lille øvelse, hvor eleverne skal brainstorme på betydningen af begrebet slaveri og i hvilke forbindelser vi bruger det, som f.eks. lønslave, slave af andres mening, slave af mode, træning, cigaretter, sin mobil etc. samt den oprindelige: en person uden frihed og rettigheder, der arbejder for andre. Her vil eleven konkludere, at ordet slave bliver associeret til man har mistet sin personlige frihed og vilje og er underlagt enten andre menneskers eller tings magt.

Referenceramme til begrebshistorie er en gennemgang af R. Kosellecks hovedtese, at begreber er " sproglige foranderlige og påvirket af den tid, de bliver brugt og formuleret i". Begrebshistorien trækker tråde til diskursanalysen og mentalhistorien, men adskiller sig ved, at analysen har fokus på den kontekst begreberne bliver anvendt i. Endvidere gennemgås Kosellecks sondring mellem før-moderne – og det moderne samfund, der har skabt forskellige forventningshorisonter ud fra erfaringsrummet, der gør det vanskeligt at forstå fortidens anvendelse af ord og begreber, der kan være meget anderledes end dem vi bruger i dag med mindre vi foretager en begrebshistorisk analyse ud fra følgende 3 modeller (4):

1. Synkron/diakron.

Hvor synkron er en tidsmæssig oversigt over de tidsperioder vi vil undersøge begreberne i. Og diakron er hvordan begreberne er blevet anvendt i de forskellige tidsperioder vi har udvalgt. Undersøgelsen kan tage udgangspunkt i forskellige betydningslag, som f.eks. begreb/modbegreb, indenfor/udenfor, oppe/nede, ven/fjende og før/efter.

Eleverne skal med udgangspunkt i den indledende øvelse af brugen af ordet slave opstille en synkron tidslinje og anvende relevante termer fra betydningsnedslag i den diakrone analyse, og diskutere og vurdere de forskellige tidsperioder betydning af begrebet: slave. Eleven skal finde kilder, hvor begrebet bliver brugt i sin samtid.

2. Ordskalsmodellen.

Modellen udspringer af Kosellecks teori om begrebshistorien og består af: ordskallen, betydning og konteksten. Hvor Kosellecks pointe er, at ordskallen dvs. selve ordet (f.eks. slaveri) består mens betydning af ordet kan forandres over tid og den sammenhæng ordet anvendes i. Betydning: det indhold vi tillægger begrebet. Kontekst: den historiske sammenhæng ordet bliver anvendt i. Koselleck påpeger, at ordskalden er tom, det er konteksten der giver begrebet betydning.

Eleverne skal ud fra følgende eksempler arbejde med ordskalsmodellen: f.eks. slave på en plantage, bonde under stavnsbåndet i Danmark, slave af sit arbejde, slave af sin mobil. Eleverne skal finde frem til den kontekst begrebet bliver anvendt på den tid hvor det forekommer og beskrive betydningen samt hvordan begrebet har ændret sig.

Begrebshistorisk kommunikationsmodel.

Denne model, blev også anvendt ved kildekritikken i portefølje 1 og under individkonteksten i klyngemodellen. Eleverne skal stille en række spørgsmål til forskellige tekster, hvor begrebet slave optræder. F.eks. hvilken betydning tillægges begrebet?, hvilken kontekst optræder begrebet i?, hvem er afsender/modtager? Hvorfor anvendes begrebet? Etc. Disse spørgsmål kan eleven opstille i et skema, hvor de forskellige perioder indgår.

Mentalitetshistorie.

Mentalitetshistorien skal her ses som en disciplin, der er en forlængelse af begrebshistorien. Mentaliteten "bestemmer hvad der overhovedet kan tænke i en bestemt periode" F.eks. hvorfor kom det bag på mange af os at Berlin-muren faldt i 1989? Hvorfor tænkte vi efterfølgende, at Berlin-muren måtte falde netop på det tidspunkt? Vores mentale forestillingsverden, er formet af hvad vi kan forstille os, og den materialiserer sig i ord, billeder, samt de begreber vi omgiver os med. Disse kan være styret af religion, politik, økonomi og kultur.

Eleverne skal ud fra uddrag fra Harriet Beecher Stowes bog "Onkel Toms Hytte" fra 1852, analysere ud fra mentalitetsanalyse, hvilke forestillingsverden både slaverne og den hvide klasse har på daværende tidspunkt. Hvordan er forholdet mellem slaver og hvide og hvorfor stilles der ikke spørgsmål i måden, at organisere plantagerne på. Endvidere er Onkel Toms hytte blevet et selvstændigt begreb, som også anvendes i dag. Har Onkel Toms Hytte ud fra begrebshistorien ændret betydning og hvem og hvordan bruges det?

Diskursanalyse.

Indledningen vil være en kort gennemgang af Foucaults strukturelle og sproglige vending. Hvor Foucault pointerer, at "i menneskets sted optræder liv, socialitet og sprog som struktur, der forklarer dets erkendelse, opførelse og adfærd (3)". Med udgangspunkt i sproget introduceres diskursanalysen.

Diskursanalysen er temmelig omfattende men elever har i de fleste tilfælde også arbejdet med denne model i faget dansk. Det er vigtigt her, at vi starter med at sætter diskursanalysen ind i en historisk kontekst, derfor kan vi trække på begreberne fra begrebshistorien. Desuden er det vigtigt at pointerer, at diskurser via de sproglige mønstre, er et forsøg på at erobre magten til en given problemstilling. Altså repræsenterer afsender den herskende diskurs eller en udfordring til denne.

På online kilden: "Historisk metode" finder der en grundig gennemgang af diskursanalysen, hvor eleverne får repræsenteret diskursanalysens begreber og analysefelter.

Eleverne skal arbejde med diskursanalysen ud fra Margaret Mitchells efterskrift til Borte med blæsten.

Afsluttende opgave.

Hele forløbet afsluttes med en diskussion, hvor relevante begreber og modeller indgår, om der skal rejses en statue af Erik Scavenius på en central placering i Danmark.

Portefølje 3: De lange linjer: Epokal historie.

Danske slavehandel og -ejerskab fra renæssancen til og med i dag.

Nærværende forløb skal ses i sammenhæng med de forrige afleveringer: "Borte med blæsten" 1 og 2. Disse har udgangspunkt i den amerikanske borgerkrig og dens konsekvenser for slaveri i USA. Dette forløb tager sit afsæt i et epokalt historisk perspektiv, hvor der er fokus på den danske nation som slave handlere og -ejere i perioden 1670 – 1848. Forløbet har som formål, at behandle de epokale strømninger i Europa, der førte frem til at slaveri blev forbudt i Danmark i 1848. Da den epokale historie er noget omfattende til det valgt emne, er der valgt få og komprimeret kilder for at give det overblik, der i sidste ende skal kunne give eleverne en faglighed, der gør dem i stand til at forholde sig til det overordnet emne. D.v.s at det er ikke forløbets formål, at gennemgå de enkelte epoker i dybden men foretag nedslag, der er relevante for måden at tænke på mennesket og dets rettigheder i de valgte perioder.

Forløbets etaper:

1: Danmark som slavehandler og –ejer 1670-1848. Motto: "You are free".

Forløbet tager udgangspunkt i kilderne (1), (2) og (3), der omhandler den danske historie som slavenation. Kilderne forholder sig meget til de økonomiske forhold og de fakta der er relateret hertil. Dog er der i kilde (1) en spændende fortolkning af de juridiske forhold, hvor det fremgår at slaveri hverken var tilladt eller forbudt og befandt sig en lovmæssig gråzone. Dette giver anledning til, at koble den idehistoriske analyse sammen med epokal historie, der skal tjene det formål, at analyserer hvorfor den danske stat ikke tog stilling til slaveriet og fik det ind under den danske lovgivning.

Produkt: Eleverne skal arbejde med de 3 kilder og skal kunne redegøre for den historieske udvikling inden for dansk slaveri i denne periode. Når eleverne har læst teksterne hjemme bliver de delt op i grupper med fokus på kun en af kilderne – og skal herud fra formulerer spørgsmål til de andre grupper, der fremlægger svarene på de stillet spørgsmål i klassen.

Etape 2: Renæssancen menneskesyn, teknologi og filosofi. Motto: "Til Kilderne".

Efter vi har fået den danske slavehistorie behandlet er ønsket, at beskæftige os med forskellige epoker, der kan lede frem til en kvalificeret diskussion af afskaffelsen af den danske nation som en slavenation. Den anden etape er det epokale skift fra middelalderen til renæssancen, hvor udgangspunktet er (4) en gennemgang af Francis Bacon nye humanistiske menneskeforståelse, at det er det enkelte menneske der er i centrum og de moderne videnskaber gennembrud. Det vil være oplagt, at inddrage Kopernikus, Tycho Brahe, Kepler og Galilei, som afgørende eksempler på videnskabsteoretikere, der udvikler et nyt verdensbillede, der gør op med religiøse dogmer, og dermed hviler på naturvidenskabelige love udledt af observationer. Endvidere skal de banebrydende nye teknologier: Bogtrykkerkunsten, kompasset og krudtet behandles ud fra de muligheder det gav for udvikling af Europa og dermed Danmark.

Produkt: A) Eleverne skal læse om (4, s. 76-78) reformationen og dens opgør med den katolske kirke og dens betydning for renæssancehumanismen både i Europa og Danmark. Endvidere skal eleverne forholde sig til hvilke rolle de nævnte teknologiske innovationer fik for reformationen (trekassemodellen) . Arbejdet skal afleveret som en synopsis på 2-3 sider, og derefter fremlæggelser. (B) Ud fra Galileis teleskop skal eleverne forsøge, at forklarer begreberne teknologi, historie og idehistorie.

Etape 3: Barokken, enevælden, Hobbes, Pascal og merkantilisme. Motto: "verden er tom og meningsløs".

Denne periode epoke medtages både fordi den er efter renæssancen men også fordi Europa som et pendul svinger tilbage til den katolske kirkes greb om magten i de store sydeuropæiske lande som et resultat af 30års krigen. Forløbet gennemgår Thomas Hobbes tanker om den stærke stat, der forudsætter at " at folket overdrager suveræniteten til en suveræn", og at demokrati vil ende med handlingslammelse og splid, men at den stærke stat opnås ved at en person har magten. Disse anskuelse overføres til Danmark ved at gennemgå indførelsen af det enevældige monarki.

Forløbet gennemgår den merkantil udvikling med fokus på trekantshandlen og væksten i salg af slaver til Amerika og dens betydning for den eksplosive stigning i de europæiske nationers velstand.

Blaise Pascal tanker om at verden er tom og meningsløs uden gud inddrages i forløbet, fordi Pascal tanker om det eksistentielle rækker langt ude over den barokke periode.

Produkt: Eleverne skal ud fra Pascal arbejde med begreberne kedsomheden og angst og forsøge, at forklare hvordan disse begreber hænger sammen med Pascals beskrivelse af velstand og vaner. Eleverne kilde til Barokken er: (4, s. 91 – 101).

Etape 4: Oplysning, sekularisering, rationalisme og liberalisme. Motto: "frihed, lighed og ret til egen ejendom".

Forløbet inddrager Kants teorier med udgangspunkt i hans imperativer og troen på at det er fornuften, der realiserer mennesket gennem oplysning. René Descartes, hvis teorier bygger på at erkendelse sker gennem logiske slutninger og John Lockes erkendelsesteori der foregår gennem sansning og refleksion behandles ud fra at Kants forener rationalisme med empirisme. I forløbet rettes der fokus på at de tre filosoffer frigør sig fra et religiøst grundlag og baserer sin tænkning på oplysning og fornuft. Newtons teori inddrages i forløbet og dens betydning for forholdet mellem kirke og videnskab.

Adam Smiths udgave af liberalismen og dens virkning på den økonomiske udvikling i Europa behandles sammen med John Locke politiske liberalisme og dens betydning for Den amerikanske uafhængighedserklæring fra 1776 og især den franske

Menneskerettighedserklæring fra revolutionen fra 1789. Kilderne til ovenstående: (4, s. 108 - 116).

Produkt: Eleverne skal med udgangspunkt i både Den amerikanske uafhængighedserklæring og den franske Menneskerettighedserklæring analysere, hvem der er omfattet af disse erklæringer om der sondres mellem køn, social status og etnicitet.

Etape 5: Romantikken: Danmarks nederlag til England, tabet af Norge, Statsbankerot og grundloven. Motto: "Hvad udad tabes, skal indad vindes".

Forløbet tager sit udgangspunkt i ovenstående skelsættende historiske begivenheder for Danmark. Romantikens grundide: organismetanken, hvor naturen er identisk med gud og gud er i alt sammenstillet med H. C. Ørsteds opdagelse af elektromagnetismen og forbindelsen til opfattelsen af at romantikken er et stort kosmos. Kilderne til romantikken: (4, s. 137 -139 og 142-143)

Produkt: Eleverne arbejder med H. C. Ørsted opdagelse ud fra trekassemodellen.

Etape 6: Hvorfor blev slavehandel i 1792 og slaveejerskab i 1848 forbudt i Danmark.

Forløbet har til hensigt, at eleverne ud fra ovenstående epoker i Europa skal analysere, hvilke plausible forklaringer, der kan være for at Danmark, som det første land i Europa forbyder slavehandel og slaveejerskab. Eleverne skal arbejde ud fra nedenstående arbejdsspørgsmål:

- Hvorfor var den danske lovgivning ikke entydig når det drejede sig om slaveri var lovligt eller ulovligt?
- Analyser om renæssancens menneskesyn og religions opfattelse er i modstrid med - eller giver plads til - slaveri. Argumenter for begge muligheder?
- Hvilke sammenhæng er der mellem religion, trekanthandlen, styreform og slaveri i den barokke epoke. I skal med udgangspunkt i ANT-analysen se på relationerne mellem de 4 nævnte faktorer med fokus på enevælden.
- Analyser og vurder ud fra liberalismen i oplysningsepoken om slaver kan betragtes som en Menneskelig råvarer eller en menneskelig arbejdskraft.
- Analyser og vurder hvorfor det netop er i den romantiske periode, at slaveri bliver forbudt i Danmark. I analysen skal I forsøge, at se de lange linjer i jeres argumentation, hvor I gerne må inddrage de forskellige epoker og fremhæve hvad I mener har haft særlig betydning for slaveriets afskaffelse i Danmark.

Etape 7: Perspektivering: Globalisering og slaveri.

Dette forløb skal eleverne arbejde med om slaveri er afskaffet eller om det har andre former i dag og hvordan vi som mennesker i en globaliseret verden forholder os til moderne slaveri. I kilde (3) under slaveriet i Amerika argumenteres der for "at for den der allerede er slave er det at foretrække frem for et uciviliseret liv i Afrika". Der argumenteres således for, at alternativet til slaveri er værre – så ved at afskaffe slaveri gør man slaven brødløs.

I filmen (5) Blod i mobilen fra 2010, der viser børn i Congo, der arbejder i miner under temmelige barske forhold efter mineraler, der anvendes i mobiler. Samme argument er blevet anvendt, at uden arbejdet i minerne vil børnearbejderne være dårligere stillet.

Endvidere viste DR/Nyheder i 2014 (6) en udsendelse, at der var anvendelsen af slaveri i Danmark i dag inden for hoteller, fabrikker, restauranter, bordeller og private hjem.

Eleverne skal arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvem har ansvaret for børnearbejdet i Congo miner? Eleverne skal inddrage teorier, der tager stilling til pligt- nytte- og afstandsetik.
- Analyser hvorfor det kan forekomme, at der er slaver i Danmark? – hvor kommer de fra og med hvilke motiver er de havnet i en slavesituation i Danmark?
- Vurder om vores forhold og ansvar til slaveri er ændret med globaliseringen. I skal I jeres argumentation forholde jer til positioner, der er for og imod afstandsetik.

Etape 8: Robotteknologi og slaveri i et idehistorisk perspektiv.

Fagbladet TechNews skrev d. 28.03.17 (7) under overskriften: Robotter bremser outsourcing af produktionen. Pointen er, at det i fremtiden ikke længere vil være økonomiske rentabelt i samme grad, at får produceret vores varer i lavtløns områder fordi robotteknologien i den vestlige verden vil være de lavtlønnet geografiske områder overlegen, samtidig med, at robotteknologien også vil overtage det manuelle arbejde i disse områder.

Diskussionsopgave:

Eleverne skal med udgangspunkt i afstandsetikken og ansvarets princip diskutere og vurderer konsekvenserne for brugen af robotteknologi inden for slaveligende forhold. Opgavens hovedspørgsmål vil være om slaveri vil være afskaffe fremover eller om det vil finde nye former. Eleverne skal forsøge, at sammenligne de behandlet historiske epoker og analyser hvilket påvirkning de forskellige politiske, økonomiske og filosofiske strømninger har fået på vækst af brugen af slaveri og om anvendelsen har ændret sig i forhold til de samfundsmæssige udviklinger og forsøge, at overføre deres analyse til den nære fremtids samfund med innovationen af robotteknologi.

litteraturliste:

Portefølje 1: Alm. Historie.

Ad 1): Faktalink, Bibliotek og undervisning: Den amerikanske borgerkrig. (online)

Ad 2): Borte med blæsten, Margaret Mitchell, p. 1066-1070, 1937, Steen Hasselbalchs Forlag.

Faktalink, Bibliotek og undervisning: Den amerikanske borgerretsbevægelse. (online)

Den amerikanske uafhængighedserklæring 4. Juli 1776, Systime i-bog.

AD 3) Historiefortælling i teori og praksis – en introduktion til metahistorie og analyse til historieskrivning, Geert A. Nielsen, Danmark under forvandling, Forlaget Columbus. (online)

Ad 4 &5): Romantiserer historiske monumenter i USA rasisme?, Videnskab.dk, august 19, 2017.

YouTube: søgeord: "The Charlottesville Rally".

Hvorfor en statue af Bismarck næppe er en god ide, Information, August 2010.

Venstrefløjen kan ikke tilbyde andet end raseri, Hans Rusted, Dockument (online)

Ad 6) Musik af den amerikanske borgerkrig, PotteRager, findes online.

Ad 7) Racisme-kritik stopper visning af Borte med blæsten, Berlingske Tidende 28.08.17.

"Borte med blæsten" spillefilm fra 1937, Filmstriben.

Baggrundslitteratur.

- Historisk Teknik, Kr. Erslev, Den danske historiske forening, 1987.
- Til kilderne, Olden Jørgensen, Gad, 2011, p. 43-86.
- Hvad er kildekritik?, Olden Jørgensen, Historisk tidsskrift.
- Tegn og iagttagelser, Historisk Tidsskrift.
- Hayden Withe, Metahistory, Baltimore, 1975, p. 1-42.

Vedlagt som bilag: Efterskrift til Borte med blæsten.

Litteraturliste til Portefølje 2: Teknologi- og idehistorie.

- Hvad er intellektuel historie?, Quentin Skinner, Kompendium 2017.
- Taget ud af sammenhæng – om kontekst i idehistorie, Mikkel Thorup, kompendium 2017.
- Intellektuel historie, Mikkel Thorup, Litteratur.
- Introduktion til STS, Finn Olesen m.f., Litteratur.
- SCOT: Does it answer?, Nick Clayton, Litteratur.
- Teknologihistorie, Peder Meyhoff, Systime, 2017.
- Begrebshistorien og Socialhistorien, R. Koselleck, Litteratur.
- Historisk Metode, Rysensteens Gymnasium, online. (4)
- De europæiske ideers historie, Johannes Sløk m.f. , Gyldendal, 1962. (1)
- Fransk Filosofi, Poul Lübcke, Politikens Håndbøger, 2003. (3)
- Politiken d. 31.03.17. (2).

Litteraturliste til Portefølje 3: Epokal historie.

- Har vi holdt slaveri Danmark? – Videnskab.dk, (1).
- Den danske slavehandel ca. 1660 – 1848. – Danmarkshistorien.dk, (2).
- Den danske kolonisering og slavehandel – Faktalink (online), (3).
- Litteraturens Veje, Johannes Fibiger og Gerd Lütken, systime 2004, (4).
- Blod i Mobilen, Filmcentralen, 2010, (5).
- Slaveri i Danmark: Der er cirka 700 slaver i Danmark, DR/Nyheder 11.02.14, (6).
- Robotter bremser outsourcing af produktion, TechNews, 28.03.17, (7).